

Împreună pentru performanțe în guvernarea locală 2015–2016

11 ani de performanțe și istorii de succes

Programul bunelor practici

ale Autorităților Publice Locale din Moldova

Ce este

Programul Bunelor Practici?

Programul Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova a fost lansat în anul 2005 de către Consiliul Europei cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, asociațiile de primari și proiectul USAID „Reforma Autorităților Publice în Locale”. Programul este implementat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”.

Programul Bunelor Practici are scopul de a identifica și disemina inițiative inovative și eficiente din administrația publică locală din Republica Moldova, precum și a face cunoscute experiența și rezultatele remarcabile ale autorităților și instituțiilor publice locale din țară. Programul Bunelor Practici ale Autorităților Locale din Moldova promovează bunele practici și proiectele de succes care au înregistrat un impact semnificativ asupra comunității și a populației acesteia.

O bună practică la nivel local înseamnă istorii de succes, parteneriate și inovație, iar Programul Bunelor Practici urmărește, în acest sens, să asigure durabilitatea acestor inițiative prin schimbul de cunoștințe, abilități și experiențe.

În perioada 2005 – 2016, peste 350 de comunități din Republica Moldova și-au împărtășit bunele practici care au fost publicate în șapte antologii, iar practicile de succes au devenit subiectul a șase filme documentare distribuite în rândul reprezentanților autorităților publice din toată țara.

Pentru ediția 2014 – 2015 a Programului Bunelor Practici au fost depuse 76 de bune practici din 46 de autorități publice locale. Asigurarea accesului liber la informație, dezvoltarea antreprenoriatului local și implementarea soluțiilor durabile pentru comunitățile eficiente energetic se numără printre domeniile sustenabile cu care s-au remarcat autoritățile publice locale la această ediție a competiției. În același timp, în localitățile din țară se conturează tot mai mult inițiativele care promovează tradițiile locale și mobilizează comunitatea.

„Prin intermediul acestui program vrem să punem în evidență acele bune practici care există în Moldova și care pot fi prezentate aici și apoi în afara țării. Există foarte multe istorii de succes în localitățile din Republica Moldova, despre care nici cetățenii nu cunosc și este binevenit ca aceste istorii să fie identificate și promovate mai departe. Oamenii pun sufletul în ceea ce fac la nivel local și pentru asta merită a fi apreciați. Democrația începe de jos și în acest sens, le mulțumesc celor care fac democrație directă, ajută oamenii și încearcă să îmbunătățească viața cetățenilor. Consiliul Europei susține Programul Bunelor Practici de mai bine de 10 ani și vom continua să o facem”.

Gennadiy Kosyakov

Șef-adjunct al Departamentului Buna guvernare,
Consiliul Europei

„Am întâlnit foarte multe experiențe când primarii care au lucrat intens și au rezolvat toate problemele care există în comunitate au făcut o schimbare colosală. Cu toții știm că autoritățile locale au provocări zilnice, iar devotamentul de care dau dovadă primarii a făcut o schimbare mare și a adus locuitorilor o speranță, iar serviciile publice au devenit mai accesibile pentru fiecare cetățean”.

Ion Beschieru

Manager de program în cadrul
Oficiului Consiliului Europei
în Moldova

„Programul Bunelor Practici încununează eforturile a sute și mii de oameni, funcționari publici, primari și cetățeni în realizarea multiplelor proiecte care au ca scop schimbarea situației spre bine în localitățile din Moldova. Fiecare din acești oameni a depus eforturi colosale pentru implementarea proiectelor ce sunt prezentate ca model pentru întreaga țară. Mă bucur pentru ei că au reușit să realizeze proiecte de succes datorită faptului că au izbutit să consolideze echipe, să identifice resursele necesare pentru aceste proiecte și au adus proiectele la o finalitate care îi bucură pe ei și pe locuitorii localităților pe care le reprezintă. Guvernul a susținut și va susține întotdeauna acest lucru deosebit de frumos”.

Valentin Guznac

Secretarul general adjunct al Guvernului

„O experiență de bună practică este cheia succesului și deși în Moldova nu avem atâtea posibilități, dar cu bani puțini și cu mult suflet și mobilizare, primarii noștri reușesc. Doar uniți vom putea schimba lucrurile în țară, dar pentru asta avem nevoie de acele reforme care să ne faciliteze activitatea și să oferim cât mai multe servicii pentru cetățeni”.

Tatiana Badan

Președintele Congresului Autorităților Locale din
Moldova (CALM)

Fiecare comunitate își are propriile bune practici, care sunt cultivate pe propriul teren, izvoarăsc din calitatea de liderism municipal, management și cadre de înaltă calificare, și de la oamenii care se mândresc cu faptul că pot oferi ce au mai bun pentru a atinge o înaltă calitate.

Buna practică nu trebuie înțeleasă ca o dovadă a existenței unei „reguli de aur”, adică o soluție generală, care poate fi aplicată imediat în altă parte. Într-adevăr, ceea ce produce rezultate excelente într-o localitate poate să nu fie aplicabilă în alta, sau ar putea să nu ducă la astfel de rezultate pozitive. Cu toate acestea, **este esențial de a învăța din experiența altora și de a partaja informații, în scopul de a veni cu soluții creative și inovative.**

Reprezentanții administrațiilor publice locale care participă la Programul Bunelor Practici au oportunitatea de a se inspira și a implementa, în localitățile lor, modele reușite și performante. În acest fel, guvernarea locală va deveni mai eficientă, iar calitatea vieții cetățenilor se va îmbunătăți vizibil.

Vicedirectorul IDIS „Viitorul” – Liubomir Chiriac îi mulțumește reprezentantei din Iampol (Ucraina) – Liudmila Maiorova, pentru implicarea în cadrul Programului Bunelor Practici

Autorităților publice locale învingătoare le va fi conferit **statutul Celei Mai Bune Practici** în domeniu pentru o perioadă de un an. Devenind autorități cu cea mai bună practică, acestea vor primi susținerea necesară pentru a-și împărtăși bunele practici cu alte autorități publice locale din Republica Moldova prin diverse acțiuni, atât la nivel național, cât și la cel local, ca evenimente publice la care autoritățile

învingătoare își vor prezenta practicile de succes, activități de informare și diseminare organizate de către fiecare autoritate cu cea mai bună practică.

De asemenea, reprezentanții autorităților publice locale vor fi instruiți pentru a ști cum să transmită experiența lor altor funcționari și aleși locali.

Ce urmărește

Programul Bunelor Practici?

- Aprecierea și promovarea autorităților publice locale cu cele mai bune performanțe în domeniile – cheie ale activității administrației publice locale.
- Creșterea standardelor la nivelul administrației publice locale prin identificarea și recunoașterea practicilor de succes și inovatoare.
- Dezvoltarea unor servicii publice mai bune, a unor standarde ridicate de prestare a serviciilor și a unui management îmbunătățit.
- Consolidarea autonomiei locale și încurajarea inițiativei la nivel local.
- Promovarea cooperării și consolidării teritoriale a unităților administrativ-teritoriale.
- Împărtășirea ideilor la nivelul autorităților administrației publice cu privire la modul în care acestea ar putea încuraja bunele practici.
- Crearea și dezvoltarea rețelei naționale a liderilor locali.
- Consolidarea relației cu administrația publică centrală în vederea susținerii inițiativelor la nivel local.

Primarul comunei Tătărauca Veche, Liviu Raischi, fericit să primească Trofeul bunelor practici pentru primul Consiliu Consultativ al Cetățenilor din Moldova

Care este echipa programului?

Programul Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale din Moldova este implementat de următoarea echipă:

- **Consiliul Europei** asigură suportul financiar pentru buna desfășurare a programului.
- **Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”** este responsabil pentru implementarea administrativă și logistică a programului.
- **Coordonatorul de proiect**, în numele Anei – Maria Veverița coordonează implementarea cu succes a Programului și susține Grupul Coordonator.
- **Grupul Coordonator** are rolul de a monitoriza și evalua implementarea Programului Bunelor Practici, cât și a superviza evaluarea și selectarea celor mai bune practici ale autorităților publice locale. Din componența Grupului Coordonator fac parte reprezentanți ai asociațiilor de primari, ai Guvernului Republicii Moldova, a autorităților locale, precum și experți asociați ai IDIS „Viitorul”.

Panelul Consultativ al Grupului Coordonator include un grup de experți independenți în cele patru secțiuni ale programului; experți recomandați și selectați de către Grupul Coordonator. Rolul Panelului Consultativ este de a evalua și recomanda autoritățile publice locale cu cele mai bune practici Grupului Coordonator prin:

- desfășurarea vizitelor de documentare și evaluarea inițiativelor autorităților publice locale în cadrul unei mesei rotunde care are drept scop prezentarea celor mai bune practici locale;
  - elaborarea unei liste succinte de autorități publice locale cărora le poate fi acordat statutul celei mai bune practici în baza documentelor depuse în cadrul competiției, cât și a concluziilor făcute în urma vizitelor de documentare;
  - participarea la dezvoltarea conceptului programelor de instruire dedicate reprezentanților autorităților publice locale participante la concurs.
- **Panelul de experți**, constituit din Anatol Moldovan, Liubomir Chiriac și Vlad Catlabuga oferă suport cu privire la domeniile – cheie ale Programului Bunelor Practici.

Secțiunile de aplicare

Formularele de participare la concursul pentru statutul celei mai bune practici pot fi depuse la următoarele patru secțiuni:

TRANSPARENȚA GUVERNĂRII LOCALE

1

PREMIĂ PENTRU CREȘTEREA ÎNCREDERII CETĂȚENILOR ÎN ADMINISTRAȚIE

Cetățenii își doresc să fie implicați în procesul de decizie și să fie informați cu privire la utilizarea banului public pentru a contribui la dezvoltarea comunității. Iar autoritățile publice locale trebuie să aibă o atitudine pro-activă și să vină în sprijinul nevoilor acestora.

„Asigurarea transparenței procesului decizional și creșterea nivelului de participare a populației prin instituirea mecanismelor și practicilor de organizare audierilor și a dezbaterilor publice la nivel local, în special în mediul rural, în procesul elaborării bugetului local, a strategiilor de dezvoltare locală, a politicilor de dezvoltare intercomunitară pentru prestarea serviciilor publice de calitate etc.” este una din prioritățile Programului de activitate al Guvernului pentru 2016-2018. Astfel, **deschiderea sistemului decizional pentru cetățeni trebuie să fie prioritatea pe agenda autorităților publice locale din Moldova.**

Știut fiind faptul că transparentizarea administrației publice este un proces dinamic, promovarea și încurajarea bunelor practici răspund acestei provocări și au rolul de a consolida capacitatea de cooperare dintre toate părțile implicate.

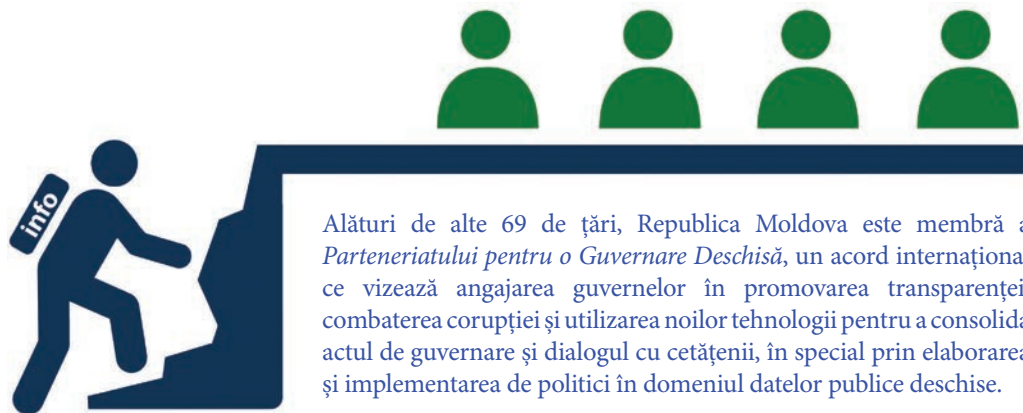
Orice autoritate publică se poate înscrie în competiție cu una sau mai multe bune practici care au condus la aplicarea principiului transparenței, cum ar fi:

- 1** promovarea transparenței, combaterea corupției și utilizarea noilor tehnologii pentru a consolida actul de guvernare și dialogul cu cetățenii
- 2** implementarea de mecanisme de publicare a datelor publice deschise
- 3** soluții de e-Guvernare pentru creșterea eficacității activității în administrația publică
- 4** măsuri inovatoare de implicare a cetățenilor în procesul decizional administrativ
- 5** măsuri care să permită cetățenilor să beneficieze de acces liber la informații
- 6** activități de implicare și de parteneriat între administrația publică locală și reprezentanții societății civile, care să asigure procesul de transparență decizională a actului administrativ

Date publice deschise

Transparența urmărește asigurarea unui acces mai larg al cetățenilor la informațiile și documentele aflate în posesia instituțiilor statului, participarea cetățenilor la procesul decizional și asigurarea legitimității, eficacității și responsabilității administrației față de cetățean.

Transparența decizională în ceea ce privește activitatea autorităților publice este un semn de normalitate în societate. Membrii comunității sunt beneficiarii investițiilor pe care administrația publică locală le face în teren, astfel că deciziile trebuie întotdeauna fundamentate pe nevoile concrete ale oamenilor care sunt direct implicați. În acest sens, **datele deschise pot contribui decisiv la elaborarea unor politici publice eficiente și la creșterea calității serviciilor publice.** Datele deschise produc cele mai vizibile efecte la nivel local și pot fi folosite la prevenirea și rezolvarea unor probleme sistemice ale comunităților locale. Aceste concepte noi încep a schimba fundamental modul în care administrația interacționează cu cetățenii.

Alături de alte 69 de țări, Republica Moldova este membră a *Parteneriatului pentru o Guvernare Deschisă*, un acord internațional ce vizează angajarea guvernelor în promovarea transparenței, combaterea corupției și utilizarea noilor tehnologii pentru a consolida actul de guvernare și dialogul cu cetățenii, în special prin elaborarea și implementarea de politici în domeniul datelor publice deschise.

Cele mai transparente autorități publice locale sunt orașele Cimișlia, Chișinău și Cahul. Cele mai bune exemple de respectare a accesului la informație sunt autoritățile publice locale din Cimișlia, Cahul și Drochia, care au acumulat la acest criteriu fiecare câte 14,5 puncte din 16 maxim posibil. Doar primăria orașului Călărași a publicat pe site contractele de achiziție publică încheiate anul trecut. Declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale primarului, viceprimarilor și funcționarilor publici au fost publicate în totalitate doar de către primăria orașului Cimișlia.

Raportul de monitorizare: „Guvernare locală deschisă pentru cetățeni activi și informați”, IDIS „Viitorul”, 2016

Consolidarea transparenței administrației publice locale include publicarea de date deschise, prezentarea în format prietenos și dezbaterea anuală a execuției bugetare, precum și organizarea periodică de întâlniri cu cetățenii.

Cetățenii informați pot lua decizii mai bune în ceea ce privește propria comunitate, își pot exprima părerea și pot participa într-un mod eficient la guvernarea locală. Astfel, politicile publice și toate deciziile luate la nivel local primesc un grad mai înalt de legitimitate prin implicarea cetățenilor.

ACCESUL LA INFORMAȚIE nu este o favoare, este UN DREPT!

Soluții de e-Guvernare

E-guvernarea sau guvernarea electronică, reprezintă opțiunea pentru interacțiunea dintre administrația publică și comunitatea, realizată prin intermediul mijloacelor electronice. Această interacțiune poate varia de la simpla oferire a accesului la informații ce țin de activitatea instituției și până, spre exemplu, la dezvoltarea platformelor de consultare publică și comunicare on-line cu cetățenii. **Guvernarea electronică contribuie la eliminarea corupției, prin diminuarea relației cetățean – funcționar public la ghișeu și îmbunătățește imaginea autorității publice, prin scăderea timpului de răspuns și de acțiune la solicitările cetățenilor.**

În acest context, orice autoritate publică locală își poate înscrie în competiție una sau mai multe bune practice privind utilizarea instrumentelor de e-guvernare, cu impact asupra activității deschise a autorității publice locale. Astfel, pot fi prezentate bune practice care au ca efect:

- Eficientizarea comunicării dintre primărie și cetățeni.
- Creșterea participării cetățenilor la viața publică și la luarea deciziilor prin utilizarea tehnologiilor informatice și a noilor media.
- Îmbunătățirea imaginii funcționarilor publici prin implicarea autorităților locale în utilizarea instrumentelor social-media pe de o parte și prin atragerea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor, de cealaltă parte, ceea ce conduce la creșterea încrederii lor în administrație.
- Eliminarea birocrăției prin simplificarea procedurilor de prestare a serviciilor publice.

Implicarea cetățenilor în procesul decizional

Participarea cetățenească este un instrument eficient de impulsivitate și dezvoltare locale. Avantajele ei se manifestă în sporirea calității procesului decizional, consolidarea parteneriatelor, atragerea de fonduri noi și raționalizarea utilizării resurselor existente, crearea imaginii benefice și creșterea autorității administrației publice. Este bine cunoscut și faptul că transparența autorităților publice, în special, fluxul continuu de informații către populație, este o precondiție a unei participări comunitare eficiente.

Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea drepturilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

Constituția
Republicii Moldova,
art. 39 alin. (1)

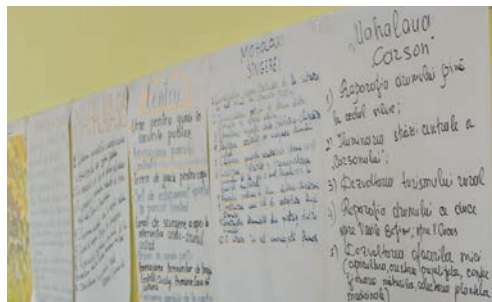
Într-o comunitate sănătoasă, cetățenii participă la procesul de luare a deciziilor de interes public, informându-se cu privire la problemele care îi afectează, solicitând autorităților să adopte măsurile pe care ei le consideră de cuviință și participând efectiv la punerea în practică a deciziilor luate. **Cetățenii au dreptul de a dezbate deciziile și proiectele locale, de a se implica în formularea acestora și de a se opune prin mijloace democratice inițiativelor luate la nivel de comunitate.** Libertatea asocierii și cea a opiniei trebuie să fie asigurate constant, utilizarea acestor practici reprezentând un angajament pentru existența transparenței și a drepturilor civile.

42% din cetățenii Republicii Moldova au încredere în primărie.

Sursa: Barometrul Opiniei Publice, aprilie 2017

Oamenii sunt mult mai înclinați să susțină deciziile și programele la realizarea cărora au participat. Pe de o parte, înțeleg aceste decizii, iar pe de altă parte, sunt implicați și doresc succesul acestora. Participarea cetățenească este procesul prin care preocupările, nevoile și valorile cetățenilor sunt încorporate procesului de luare a deciziilor în cadrul administrației publice.

Cetățenii din comuna Chișcăreni participă activ la luarea deciziilor la nivel local

Participarea cetățenească aduce administrației publice locale următoarele avantaje:

- construiește și consolidează încrederea între administrație publică și cetățeni
- ajută administrația locală să identifice nevoile comunității
- oferă gratuit administrației publice informații în legătură cu deciziile ce trebuie luate
- conduce comunitatea către consens și nu către conflict
- administrația și cetățenii sunt capabili să abordeze împreună problemele și oportunitățile într-un mod cât mai creativ

Elevii din orașul Călărași le-au fost colegi pentru o zi consilierilor orașenești

Rolul principal în informarea cetățenilor și comunicarea cu publicul alegător îi revine primăriei, care urmează a se transforma într-un veritabil centru informațional al comunității. Anume aici cetățeanul trebuie să obțină informația necesară în problemele vitale cu care se confruntă.

Exemplu de bună practică

Administrația publică locală din comuna Tătărauca Veche, raionul Soroca are acum un ajutor de nădejde – Consiliul Consultativ al Cetățenilor, primul în țara noastră. Consiliul este constituit din 15 reprezentanți a celor șase localități ale comunei – agenți economici, tineri, reprezentanți ONG, lucrători din cultură și chiar pensionari; care monitorizează activitatea autorității locale și cooperează cu aceasta în vederea atragerii cetățenilor în procesul decizional și implicarea lor în

rezolvarea problemelor din comunitate. Membrii Consiliului sunt aleși pe o perioadă de un an, iar reprezentanții puterii locale nu pot face parte din Consiliu. Cu ajutorul acestui proiect, care este singurul de acest gen în Republica Moldova, în comună a fost renovat Oficiul Medicilor de Familie, Biblioteca publică și Oficiul Poștal. Totodată, membrii au reușit să conteste unele decizii ale Consiliului Local și să adreseze mai multe petiții către primărie.

Pentru practica inedită implementată în comuna Tătărauca Veche, comunitatea a fost apreciată cu *premiul II* la secțiunea *Integritate, buna guvernare și transparența procesului decizional la nivel local*, în cadrul ediției 2014 – 2015 a Programului Bunelor Practici.

DEZVOLTARE LOCALĂ PRIN IMPLICARE COMUNITARĂ

2

Pentru ca o localitate să existe și să prospere, este necesar să existe un simț comunitar, o conștiință de apartenență la un grup și o împărtășire cu ceilalți a unor preocupări de îmbunătățire a existenței. Putem întâlni inițiative ale unui grup mic, inițiative de dezvoltare în care este implicată întreaga comunitate și chiar proiecte realizate în comun cu mai multe autorități. Rezultatul proceselor de dezvoltare comunitară trebuie să-l constituie creșterea standardului de viață pentru membrii comunității, parte a acestor procese. Cei care susțin acest tip de inițiative trebuie să-și asume responsabilități și mai apoi să beneficieze în egală măsură de câștigurile realizate în urma implementării planului de dezvoltare comunitară.

Consolidarea legăturii între migrație și dezvoltare

Economiile migranților moldoveni reprezintă o resursă neexplorată de capital privat, atingând cifre de miliarde de euro, care ar putea fi investite în îmbunătățirea serviciilor publice. Aceasta ar fi posibil, cu condiția ca **politicile locale de dezvoltare să țină cont de potențialul diasporei și să implice migranții pentru a contribui la dezvoltarea comunităților lor de baștină.**

În ultimii ani, migrația și dezvoltarea au fost recunoscute de Guvern ca un subiect important pe agenda de dezvoltare a țării. Și deși există anumite succese la nivel național în domeniul integrării

migrației în politici de dezvoltare locală, nu este o legătură coerentă și durabilă între autoritățile publice centrale și locale în acest domeniu. Prin urmare, capacitățile de a implica pe deplin membrii comunității de baștină, cu accent pe îmbunătățirea serviciilor publice, transferul de cunoștințe și competențe sunt limitate. Autoritățile publice locale, rareori, abordează acest aspect, ceea ce, într-o mare măsură, împiedică dezvoltarea locală. Astfel, pe de o parte, potențialul migrației nu este utilizat eficient pentru dezvoltare locală, iar pe de alta parte, consecințele negative ale acestui fenomen nu sunt reduse.

Infrastructura de afaceri din satul Colibași, dezvoltată cu susținerea proiectului MiDL

Conform estimărilor oficiale, aproximativ 500 000 de cetățeni ai Republicii Moldova locuiesc și muncesc în prezent peste hotare. Pe de o parte, aceasta este o sursă majoră de venit pentru economia națională, cuprinzând 19% din PIB al Moldovei în 2015. Sumele transferate de moldovenii care muncesc peste hotare către cei de acasă în 2016 au fost de circa șapte ori mai mare decât era în anul 2000. Pe de altă parte, dacă nu este gestionată adecvat, situația migrației ar putea genera probleme majore pentru țară, printre care pierderea forței de muncă cu calificare înaltă, reducerea creșterii și a productivității, pierderea veniturilor fiscale etc.

În acest sens, **autoritățile publice locale trebuie să posede capacități și resurse de a implica membrii comunității, inclusiv migranții, prin promovarea transferului de cunoștințe (know-how) din străinătate în scopul îmbunătățirii serviciilor locale și crearea oportunităților economice.** Pe de altă parte, reprezentanții din diasporă pot reveni temporar în localitățile lor de baștină din Moldova pentru a face transfer de bune practici, a aduce noi idei, experiențe și practici aflate în țările de destinație.

În prezent, comunitățile din Republica Moldova afectate de migrație sunt susținute în vederea îmbunătățirii serviciilor, precum și a accesului la oportunități generatoare de venituri în cadrul proiectului „Migrație și dezvoltare

locală” (MiDL). Prin intermediul acestui proiect, 25 de orașe și sate din Republica Moldova au reușit să implice cu succes migranții în dezvoltarea locală. Astfel, în 2016, au fost create 25 de asociații de băștinași menite să asigure un mediu favorabil implicării unui număr cât mai mare de migranți în dezvoltarea localităților de origine. Doar în primul an de activitate, asociațiile au realizat peste 150 de inițiative sociale în sumă totală de circa două milioane de lei. Printre acestea se numără burse de merit pentru copii din familii vulnerabile, donații de bunuri și literatură pentru instituțiile școlare și preșcolare, activități sportive și culturale etc.

La capitolul *Migrație și dezvoltare* orice autoritate publică se poate înscrie în competiție cu una sau mai multe bune practici care au demonstrat impactul pozitiv al băștinașilor migranți în dezvoltare locală, cum ar fi: implicarea băștinașilor plecați în identificarea problemelor prioritare ale comunității; dezvoltarea infrastructurii localității cu susținerea diasporei; deschiderea afacerilor cu sprijinul diasporei, cu interes pentru comunitate etc.

Exemplu de bună practică

Timp de trei luni, campania de colectare de fonduri „Cu drag pentru acasă”, a convins ungheneni de pretutindeni să contribuie financiar la implementarea proiectului „Amenajarea unui spațiu de odihnă și agrement în parcul central din orașul Ungheni”.

Astfel, în rezultatul unei mobilizări extraordinare a unghenilor de acasă, dar și a celor de peste hotare, a fost colectată suma de 10 339 euro, pe platforma online de colectare de fonduri, <http://www.guvern24.md> și 113 mii lei pe contul proiectului. Acest lucru a fost posibil grație implicării unghenilor de pretutindeni. Pentru reabilitarea parcului central din Ungheni, și-au unit eforturile și au donat: ungheneni plecați peste hotare, agenții economici, angajați ai instituțiilor publice, profesori, educatori, părinții copiilor și elevilor din instituțiile de învățământ, organizațiile neguvernamentale, locuitori ai orașului Ungheni, cetățeni ai altor localități din țară, dar și cetățeni străini, care poartă în suflet amintiri frumoase despre orașul Ungheni.

Drept rezultat, începând cu aprilie 2017, a demarat prima etapă de renovare a parcului din Ungheni. Aceasta va include executarea următoarelor lucrări: pavarea aleii ce vine

**Vă mulțumim
pentru contribuție și implicare!**

Parc Modern în Ungheni 2017

dinspre strada Cosmescu, instalarea corpurilor de iluminat, instalarea băncilor și a coșurilor de gunoi. Pe termen lung, se preconizează reabilitarea și modernizarea întregului parc. Va fi amenajată intrarea în parc dinspre strada Decebal, va fi creat un teren de sport multifuncțional, un teatru de vară, un teren de joacă pentru copii și o cascadă.

Primăria orașului Ungheni în parteneriat cu Asociația „Ungheneni de Pretutindeni” a obținut finanțare pentru proiectul „Amenajarea unui spațiu de odihnă și agrement în Parcul Central al orașului Ungheni” din cadrul MiDL. Proiectul este estimat cu un buget de 40 000 \$ dintre care 20 000 \$ reprezintă grant, iar 20 000\$ este contribuția comunității, a Consiliului orașenesc Ungheni, inclusiv a Consiliului raional Ungheni și a migrantilor.

Parcul central din Ungheni va prinde culoare după renovare

Cooperare intercomunitară pentru dezvoltarea localităților

Dacă autoritățile publice locale din Republica Moldova își propun să joace un rol important în dezvoltarea locală și în creșterea calității vieții cetățenilor, acestea ar trebui să opteze pentru cooperarea intercomunitară (CIC), fără de care multe dintre ele vor fi în imposibilitatea de a satisface cerințele față de serviciile publice, puse în sarcina lor. Astfel, autoritățile publice locale pot decide cooperarea cu alte autorități pentru a realiza diverse obiective de infrastructură și servicii, prin asocierea în structuri instituționalizate care permit transferul de competențe pentru anumite domenii de cooperare, oferind, într-un mod calitativ servicii publice locuitorilor.

Cooperarea intercomunitară este un instrument de furnizare în comun, în condiții de calitate și eficacitate, a serviciilor publice locale. De fapt, prin unirea eforturilor a două sau mai multe autorități publice locale se pot asigura premisele necesare pentru organizarea și finanțarea unui serviciu public de calitate, în condițiile în care fiecare autoritate publică în parte nu posedă puterea și resursele necesare pentru a face acest lucru.

Prin cooperarea unităților administrativ-teritoriale în organizarea și furnizarea serviciilor publice se contribuie la echilibrarea nivelului de dezvoltare a localităților. Acest instrument reprezintă o alternativă viabilă, mai ales pentru primăriile mici, cu mai puțin de 5 000 de locuitori, care nu au suficiente resurse pentru a presta servicii publice pe cont propriu.

Cooperarea intercomunitară are loc atunci când două sau mai multe autorități publice locale sunt de acord să conlucreze asupra oricăreia dintre sarcinile ce le revin, în scopul obținerii beneficiilor reciproc avantajoase.

Justificarea economică a cooperării intercomunitare

- Reducerea costurilor pe unitate (prin creșterea numărului de beneficiari, în raport cu costurile fixe de producție).
- Obținerea unor prețuri mai bune, în cazul în care mai multe autorități locale se unesc pentru a negocia contractarea comună a unei firme private.
- Reducerea numărului de beneficiari care dispun de servicii la un preț sub nivelul minim.
- Dezvoltarea capacității „proprie” de investiții a autorităților publice partenere (prin compilarea, în comun, a fondurilor de capital limitate ale acestora).
- Creșterea credibilității și abilității de a atrage fonduri externe atât publice, cât și private (prin îmbunătățirea raporturilor de cost-beneficiu ale proiectelor).

Cooperare intercomunitară: Ghidul autorităților publice locale, PNUD, 2015

Exemple de bune practici

- **Prima întreprindere intercomunitară din raionul Cimișlia care prestează servicii de evacuare a deșeurilor, dezapezire și plafonare a drumurilor a fost create în cadrul clusterului Gura Galbenei pentru locuitorii și agenții economici din localitățile Gura Galbenei, Albina, Lipoveni și Ivanovca Nouă.** Astăzi, întreprinderea municipală „Tulumba” este funcțională și activează în baza statutului și a regulamentului său, documente ce au fost aprobate de către reprezentanții autorităților locale din cele trei comunități. Beneficiari ai serviciului creat sunt aproximativ 10 000 de cetățeni care locuiesc și activează în cele patru sate ale clusterului și circa 400 de agenți economici și instituții publice.

Echipele întreprinderii municipale „Tulumba” este mereu gata să intervină

- **În lipsa serviciilor de salubritate și a altor servicii (aprovizionarea cu apă și canalizare, iluminatul public, întreținere și reparații de străzi etc.), o soluție rezonabilă de depășire a fost lansată de primăria Peresecina, care a venit cu inițiativa de a crea un serviciu comunal intercomunitar,** capabil să acopere nevoile de servicii de salubritate și servicii comunale de alt caracter, în întreg spațiul clusterului. Crearea unui astfel de serviciu urma să devină posibilă doar prin combinarea eforturilor (financiare, materiale, administrative) ale satelor cuprinse în cluster - Peresecina, Sămănanca, Teleșeu și Donici (din care mai face parte satele Pocșești și Camencea), cu o populație totală de 11 360 locuitori.

Astfel, după anumite estimări ale costurilor, avantajelor și dezavantajelor pe care le-ar oferi un serviciu comun, autoritățile publice ale celor patru localități au decis să se includă într-un proiect de cooperare intercomunitară, care s-a transformat într-un caz de bună practică de realizare în comun a serviciilor comunale. Argumentul forte al cooperării localităților din cluster, în vederea înființării serviciului comunal intercomunitar, a fost determinat de necesitatea asigurării eficienței utilizării resurselor financiare.

Drept rezultat, în satele Peresecina, Sămănanca, Teleșeu și Donici a fost rezolvată problema legată de colectarea și evacuarea deșeurilor și stocarea acestora pe un singur poligon, cu acte în regulă. Întreprinderea municipală intercomunitară „Prosper-rural” dispune de un sediu, amplasat în centrul satului Peresecina, iar serviciile în celelalte sate pot fi contractate la primăriile acestora. Întreprinderea este echipată cu

Utilaj agricol de ultimă generație, pentru reabilitarea pășunilor comunale din Orhei

tehnică specializată: autospecială pentru colectarea și evacuarea deșeurilor; un tractor (buldoexcavator) exploatat la poligonul de gunoi din Peresecina; bobcat (tractor de dimensiuni mai mici), la fel utilizat pentru întreținerea poligonului de gunoi, dar care poate fi folosit și pentru profilarea drumurilor fără acoperire rigidă. În 2015, întreprinderea deservea deja circa 900 de gospodării ale populației, și circa 70% dintre agenții economici amplasați în limitele clusterului.

MOȘTENIREA CULTURAL-ISTORICĂ,

3

RESURSĂ PENTRU REVITALIZAREA COMUNITĂȚII

În ograda bunicilor din comuna Zagarancea, raionul Ungheni

ogice, centre istorice etc.) și adăpostesc o bogată cultură tradițională, o arhitectură diversă și un mod de viață bazat pe valori tradiționale, care în general diferă de la o regiune la alta. Păstrarea și conservarea moștenirii rurale sunt esențiale pentru dezvoltarea turismului rural, reprezentând o posibilitate de promovare a satelor din Moldova cu efect pozitiv asupra turiștilor și populației locale.

Identitatea locală este mândria de a aparține unei comunități cu o anumită tradiție. O comunitate locală conștientă de identitatea ei, de propriile valori are mai multe motive să se responsabilizeze, și poate că aceasta ar fi idee lecția la care fiecare comunitate locală ar trebui să se gândească.

În ultima perioadă se observă o tendință de scoatere sub anonimat a identității locale. Acest proces are loc prin renovarea bibliotecilor publice, desfășurarea de festivaluri pline de culoare și gust sau reparația instituțiilor culturale – istorice. De asemenea, cultura, tradițiile, muzica, dansul și folclorul moldovenesc prind viață în cadrul festivalurilor și evenimentelor organizate pe meleagurile rurale. De la an la an, aceste acțiuni contribuie la promovarea imaginii rurale și implicit, la atragerea proiectelor în localitățile din țară.

Sectorul cultural descentralizat din Republica Moldova cuprinde 1 228 de case și cămine de cultură, 1 383 de biblioteci, 117 muzee, 4 000 de formații artistice de amatori, circa 800 de elemente de patrimoniu cultural imaterial, peste 10 000 de monumente de patrimoniu cultural imobil și 500 000 de obiecte de patrimoniu cultural mobil.

Sursa: Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”

Totodată, **patrimoniul cultural este mai mult decât ce ne-au lăsat înaintașii**. Multe dintre satele moldovenești ar putea intra într-un traseu turistic, ceea ce le-ar aduce mari avantaje financiare, ar dezvolta forme rodnice de turism rural. Așa, oamenii ar înțelege că turiștii preferă tradiția și ar păstra casele vechi, modernizându-le fără a le schimba arhitectura. Nu e o noutate, există deja zeci de exemple de succes în satele care nu și-au lăsat tradițiile să moară și au profitat, în schimb, de istorie.

Făcând o raită prin satele Moldovei, poți ușor observa căsuțe sau chiar clădiri care oferă un suflu de cultură. Amplasate fie în centrul localității, fie pe o stradă principală a satului, puținele muzee sătești și case de cultură reanimează atmosfera și perturbă rutina localnicilor. Așa se face că în puținele case de cultură din țară activează cercuri de muzică, dans, sunt organizate șezători și, periodic, casa de cultură este cea care-i adună pe oameni la un loc, cel mai des, la sărbători. Lipsa resurselor financiare și incapacitatea acestor centre de a produce venit, ar putea însă duce la stoparea dezvoltării lor.

Satele din țara noastră propun și o serie de atracții gastronomice, prilej cu care vizitatorii se pot delecta cu bucate, muzică, dansuri tradiționale sau expoziții de meșteșuguri. **Festivalurile gastronomice atrag din ce în ce mai mulți turiști animați de curiozitatea desco-**

Casa mare din Zagarancea, deschisă pentru oaspeții din toată țara

peririi de noi mâncăruri, tradiții, locuri și oameni. Iar Republica Moldova este una dintre țările cu o ofertă extrem de bogată pe acest segment. Întregul an este plin cu ocazii pentru turiștii de a lua contact cu tradițiile locale ale fiecărei regiuni – Festivalul cireșilor de la Rușeștii Noi; Festivalul sarmalelor, Festivalul mărului din Soroca, al cartofului, Festivalul do vleacului de la Lozova și lista poate continua.

În cadrul acestei secțiuni, **orice autoritate publică locală se poate înscrie în competiție cu una sau mai multe bune practici de valorificare a moștenirii cultural-istorice în toate formele acestora și a educației prin patrimoniu cultural – istoric local**. Acestea ar fi: evenimente culturale, expoziții, festivaluri, școli de vară, tabere tematice, utilizarea eficientă a patrimoniului public de menire social-culturală, păstrarea obiectivelor de patrimoniu din mediu rural cu scop muzeistic etc.

Bibliotecile din Moldova devin tot mai atractive datorită programului „Novateca”, realizat de cinci ani în țară. În acest timp, 350 de biblioteci au fost dotate cu o mie de calculatoare, iar instituțiile au devenit locul preferat pentru cei care nu au un computer acasă. În cadrul programului, 14 la sută dintre vizitatori au accesat pentru prima dată Internetul în bibliotecă. Bibliotecile beneficiare ale proiectului au fost vizitate în ultimii ani de aproximativ jumătate de milion de oameni.

Exemple de bune practici

- **De mai bine de doi ani proșopul național a devenit cartea de vizită a satul Selemet din raionul Cimișlia, unde, începând cu anul 2015, are loc festivalul iProșop.** Prima ediție, desfășurată la 31 mai anul trecut, le-a oferit celor 5 000 de vizitatori, ateliere de țesere a prosoapelor, concerte susținute de ansamblurile folclorice, activități educative pentru copii, expoziții, teatru gastronomic, concursuri și activități sportive. Astfel, evenimentul s-a bucurat de un adevărat succes, oferind localnicilor o nouă piață de desfacere, iar turiștilor o destinație inedită în sudul Moldovei. Proiectul iProșop este conceput pentru cunoașterea, revitalizarea, promovarea și valorificarea patrimoniului cultural tradițional din regiunea de sud a Moldovei, o practică care prin imperativul dezvoltării industriilor creative este unul dintre factorii ce pot determina creșterea economică a țării. Acest festival impulsionează turismul cultural, fiind o expresie unică a comunității locale, deoarece este puternic legat de mediul în care se desfășoară.

Festivalul iProșop a fost apreciat cu *premiul I* la secțiunea *Dezvoltare economică și modele de cooperare intercomunitară*, în cadrul ediției 2014 – 2015 a Programului Bunelor Practici.

- **Cel mai gustos muzeu din țara noastră se află la Văleni, raionul Cahul. Este vorba de „Muzeul pâinii de ritual, tradiții și obiceiuri”.** Muzeul concentrează toate tradițiile din sat legate de pâine, începând de la semănatul grânelor primăvara și până la jucatul colacilor toamna. Burnăcei, poduri, covrigi sau colacul mirelui sunt doar câteva tipuri de pâine, cunoscute în regiune, expuse în muzeul de specialitate și care se mențin în aceeași stare până la un an. Pe lângă aceste bunătăți, vizitatorii sunt serviți cu ceai rece de mentă, miere și cozonac copt la pensiunea „La Gura Cuptorului”. În Muzeul pâinii, deschis în anul 2011, sunt expuse aproape 20 de tipuri de pâine și colaci.

Vera Caminschi a transformat pâinea într-un cult și un adevărat exponat de muzeu

Pentru unicul muzeu al pâinii din țară, comunitatea din satul Văleni a fost apreciată cu un *Premiu special* în cadrul ediției 2014 – 2015 a Programului Bunelor Practici.

- **La 11 octombrie 2015, Casa de Cultură din comuna Chișcăreni s-a dovedit a fi neîncăpătoare pentru cei peste 400 de vizitatori și participanți la cea de-a V-a ediție a „Festivalului sarmalelor și plăcintelor”, care a devenit o tradiție pentru comună.** Oamenii au fost ademiniți de mirosul bucatelor tradiționale, voia bună și un păhărel de turburel. La eveniment au venit 23 de femei îmbrăcate în costumele naționale cusute de ele, fermierii și apicultorii și-au comercializat produsele, iar cele mai harnice gospodine au pregătit cele mai bune sarmale și plăcinte „Poale-n brâu” de la nordul Moldovei.

Festivalul sarmalelor și plăcintelor a adus în comuna Chișcăreni *Premiul special pentru cel mai gustos festival din Moldova* în cadrul ediției 2014 – 2015 a Programului Bunelor Practici.

SERVICIILE PUBLICE DE CALITATE ÎN SPRIJINUL CETĂȚENILOR
4

Una dintre funcțiile principale ale administrației publice locale este de a satisface necesitățile generale ale colectivității prin crearea condițiilor pentru ca acest interes general să fie satisfăcut de agenți privați, organizații nonguvernamentale sau populație. Această funcție se materializează prin furnizarea de servicii publice corespunzătoare nevoilor cetățenilor. **Astfel, autoritățile trebuie să asculte și să analizeze problemele cu care se confruntă cetățenii și să elaboreze soluții eficiente în prestarea serviciilor.**

Copiii de la grădinița „Andrieș” din satul Filipeni învață într-o instituție eficientă energetic

Prin Programul său de activitate pentru perioada 2016-2018, Guvernul și-a asumat angajamentul să continue eficientizarea administrației publice pentru a oferi cetățenilor servicii la cel mai înalt nivel în conformitate cu practicile democrațiilor europene. De asemenea, este necesară eficientizarea activității administrației publice prin corelarea costurilor acestora cu capacitatea de a produce rezultate calitative. **Cetățenii de azi își cunosc drepturile tot mai bine, dețin mai multe informații despre serviciile publice, și, prin urmare, au așteptări și cerințe mai mari față de nivelul calității serviciilor publice.**

Autoritățile publice locale trebuie să-și consolideze capacitățile pentru eficientizarea managementului serviciilor publice, pentru a spori accesibilitatea și acestora pentru populație. Prin urmare, bunele practici prezentate de către autoritățile publice locale la această secțiune se vor referi la:

Inițiative de eficiență energetică

1. Dezvoltarea serviciilor publice eco-eficiente
2. Implementarea proiectelor privind conservarea energiei termice
3. Îmbunătățirea și reabilitarea iluminatului public stradal

Serviciile publice integrate în comunitate

1. Construcția, reabilitarea, extinderea și modernizarea rețelei de alimentare și distribuție a apei potabile și canalizare
2. Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor
3. Amenajarea teritoriului și a spațiilor de agrement
4. Crearea și modernizarea serviciilor educaționale, socio-culturale și sportive
5. Facilitarea accesului persoanelor din grupurile vulnerabile la serviciile publice incluzive
6. Politici și practici privind dezvoltarea de inițiative care să conducă la diminuarea excluziunii sociale a grupurilor vulnerabile

A *menajarea teritoriului și a spațiilor publice de recreere*

Dezvoltarea economică și socială durabilă a spațiului rural este indispensabil legată de îmbunătățirea infrastructurii rurale existente și a serviciilor de bază. Pe viitor zonele rurale trebuie să poată concura efectiv în atragerea de investiții, asigurând totodată și furnizarea unor condiții de viață adecvate și servicii sociale necesare comunității. Spațiile recreative (locuri de joacă pentru copii, parcuri, piste de biciclete, terenuri de sport) trebuie, în mod deosebit, să fie create.

Gestionarea teritoriului și a localităților reprezintă ansamblul acțiunilor de organizare, conservare și dezvoltare a acestora, orientate spre realizarea unei stări fizice și funcționale a cadrului natural și a cadrului construit, care să corespundă necesităților colectivităților umane, în concordanță cu interesul public și potrivit prevederilor de urbanism și amenajare a teritoriului aprobate.

Exemplu de bună practică

Orașul Ialoveni a devenit mai colorat după ce stațiile de călători au fost pictate cu motive tradiționale. Picturile au fost realizate de un grup de studenți de la Universitatea Tehnică, dar și de voluntari, elevi de la Școala de arte din orașul Ialoveni. Printre cele mai colorate picturi se numără și operele tânărului artist, Mihai Ungureanu, care studiază la Academia de Arte din Veneția. De la începutul lunii august, când a demarat proiectul, până la Hramul orașul Ialoveni din 27 octombrie 2015, au fost curățite, amenajate cu coșuri de gunoi și panouri informative, vopsite și pictate 35 de stații. Ideea de amenajare a stațiilor de călători a fost preluată și de alte localități din raionul Ialoveni – Costești, Sociteni, Puhoi și Malcoci.

Buna practică de amenajare a teritoriului „Mobilizarea comunității pentru curățirea, amenajarea și pictarea stațiilor de călători” a fost apreciată cu *premiul I* la secțiunea *Managementul performant al serviciilor publice locale* în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale 2014 – 2015.

S *ervicii educaționale, socio-culturale și sportive moderne*

În localitățile din Republica Moldova există sute de școli, cluburi sportive și instituții în care lipsa terenurilor sportive este o problemă majoră pentru copii și pentru comunitate. Terenurile de sport sunt o necesitate, pentru desfășurarea optimă a orelor de educație fizică și sport și a petrecerii timpului liber prin activitate fizică, a copiilor și tinerilor deopotrivă.

În ce privește infrastructura educațională, aceasta nu are capacitatea de a susține un nivel decent de trai. În acest context, instituțiile de învățământ din mediul rural - 971 de instituții de învățământ primar și secundar (cu 26 unități

Peste 120 de elevi din satul Săiți învață într-o școală modernă

mai puțin decât în anul de studiu 2015/16) se confruntă cu un deficit major în ceea ce privește infrastructura. Toate acestea fac necesară **continuarea efortului de a sprijini dezvoltarea și modernizarea infrastructurii educaționale în mediul rural în vederea facilitării accesului la servicii de educație în zonele rurale.**

În acest context, toate unitățile administrativ-teritoriale din țară trebuie să fie echipate cu dotările tehnico-edilitare, de infrastructură sportivă, educațională, socială și culturală, pentru creșterea accesibilității la resurse și a calității vieții pentru toți locuitorii țării.

Exemplu de bună practică

Copiii și tinerii din satul Varnița, raionul Anenii Noi, dar și cei de la Bender au condiții mai bune pentru activitățile educaționale și cele sportive. Ei acum au acces gratuit la cele două terenuri sportive (pentru handbal, volei, tenis și baschet) din curtea liceului, la parcul sportiv în aer liber dotat cu echipament sportiv, un centru de zi renovat și teren de joacă pentru copiii de vârstă preșcolară de la grădinița „Romanița”, instituții care sunt amplasate într-o ogradă comună. De serviciile moderne de educație și sport beneficiază 861 de cetățeni din satul Varnița și alte 257 de persoane domiciliate în regiunea transnistreană.

Istoria de succes a satului Varnița a fost apreciată cu *premiul I* la secțiunea *Managementul performant al serviciilor publice locale* în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale 2014 – 2015.

S *ervicii publice calitative pentru fiecare*

Administrația este un factor major de prevenție a riscurilor de creștere a excluziunii și un garant al implementării politicilor sociale asumate. **Autoritățile administrației publice locale au obligația de a dezvolta noi servicii sociale și de a diversifica gama de servicii sociale dacă cele existente nu răspund nevoilor identificate în comunitate.**

Prin urmare, serviciile publice pentru fiecare fac referință la acele servicii prestate de către autoritatea publică locală care ia în considerare, în procesul de prestare a serviciului, necesitățile tuturor categoriilor de populație, începând de la copii și până la persoane cu dizabilități sau vârstnici.

Pentru ca procesul de incluziune să poată fi materializat, administrația publică este unul dintre factorii cheie, care, prin competențele pe care le are, poate facilita integrarea grupurilor vulnerabile și poate implica în mod activ și participativ comunitatea. Un element important în acest demers îl constituie cooperarea între sectorul public, societatea civilă și mediul privat, în scopul îmbunătățirii accesului grupurilor vulnerabile la servicii publice, reducerii excluziunii sociale și economice, prin promovarea principiilor egalității de șanse și de gen, non-discriminării, a respectului pentru diversitate și înțelegere.

Exemplu de bună practică

Primul taxi social din Moldova circulă zilnic pe străzile din orașul Edineț. **De serviciile taxiului social pot beneficia persoanele cu dizabilități și deficiențe locomotorii din orașul Edineț, satele Alexandreni și Gordineștii Noi.** Beneficiarii apelează la taxiul social când vor să ajungă la instituțiile publice: spital, farmacie, policlinică, Direcția asistență socială, Oficiul Cadastral etc. Inițiativa a fost lansată de primăria orașului la 1 ianuarie 2015 și toate cheltuielile sunt acoperite din bugetul local. Taxiul social lucrează de luni până vineri, de la 8⁰⁰ la 17⁰⁰. Serviciul de taxi social este gratuit și poate fi utilizat nu mai des, decât o dată la trei zile. Zilnic, cu ajutorul taxi-ului social sunt deplasate 10 – 12 persoane, ceea ce înseamnă 2 600 – 3 120 de beneficiari în fiecare an.

Serviciul public de taxi social din orașul Edineț a fost premiat cu *locul I* la secțiunea *Managementul performant al serviciilor publice locale* în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale 2014 – 2015.

Soluții *ECO-energetice pentru comunitate*

În absența resurselor energetice proprii și în condițiile dependenței tot mai mari de importurile resurselor energetice, eficiența energetică și valorificarea surselor de energie regenerabile în Republica Moldova constituie o prioritate strategică.

Republica Moldova s-a angajat să asigure 17% din consumul intern de energie din surse regenerabile, iar în anul 2015 a atins deja cota de 14%, dintre care 92% este produsă din biomasă.

Datorită proiectului „Energie și biomasă”, lansat în 2011, 190 de școli, grădinițe, centre comunitare și spitale au fost racordate la sisteme de încălzire pe biomasă, asigurând astfel unui număr de peste 140 000 persoane accesul la energie sigură, produsă în Moldova.

Utilizarea energiei regenerabile poate rezolva problema asigurării populației cu energie electrică mai ieftină și independentă de salturile tarifelor. Un complex energetic durabil va avea impact și asupra reducerii sărăciei prin sporirea accesibilității pentru populație a resurselor energetice.

Exemplu de bună practică

Condițiile de activitate de la grădinița – creșă „Andrieș” și Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi” din orașul Ungheni s-au îmbunătățit substanțial după ce aceste două instituții au devenit eficiente energetic. Astfel, au fost izolați pereții exteriori, schimbate geamurile și ușile, înlocuite vechile corpuri de iluminat cu becuri de tip LED, instalate centrale termice autonome și chiar panouri solare. Beneficiarii inovațiilor energetice sunt cei 386 de copii de vârstă preșcolară, 994 de elevi de la liceu și peste 120 de cadre didactice. Ca rezultat, consumul de energie termică și electrică la grădiniță s-a redus cu aproape 30%, iar la liceu acest aceste cheltuieli au scăzut cu 13 mii lei comparativ cu sezonul de încălzire 2014 – 2015.

Pentru proiectul de eficiență energetică, comunitatea din orașul Ungheni a obținut *premiul I* la secțiunea *Soluții durabile pentru comunități eficiente energetic* în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale 2014 – 2015.

Criteriile de selectare a celei mai bune practici locale

Pentru a obține statutul celei mai bune practici, practica autorității publice locale trebuie să corespundă următoarelor criterii de evaluare:

- **INIȚIATIVĂ:** practica de succes a fost inițiată de autoritatea publică locală și/sau alți actori comunitari
- **INOVAȚIE:** practica locală conduce la modernizarea serviciilor publice, aduce abordări noi, aplicații inovatoare și idei creative
- **EFICIENȚĂ:** buna practică prezintă clar rezultatele așteptate în raport cu resursele investite. Indicatorii de eficiență utilizați pun în balanță rezultatele obținute cu resursele care au fost mobilizate pentru activitate
- **RELEVANȚĂ:** buna practică contribuie efectiv la realizarea obiectivelor competiției, iar planul de implementare propus se adresează corect problemelor identificate
- **PARTICIPARE:** a fost asigurată o interacțiune puternică a factorilor de decizie politică cu cetățenii și societatea civilă; create parteneriate locale
- **GESTIONAREA EFICIENȚĂ A RESURSELOR:** utilizarea responsabilă a resurselor interne (umane, financiare sau materiale) și/sau diversificarea celor din exterior
- **IMPACT:** efectul de ansamblu al beneficiilor aduse de buna practică asupra unui număr mai mare de persoane decât principalii beneficiari dintr-o anumită instituție/comunitate/regiune etc.
- **DURABILITATE:** practica locală tinde a fi sustenabilă pentru generațiile viitoare ca beneficiile produse în urma aplicării acestei practici să fie de lungă durată pe o perioadă semnificativă de timp și să crească în importanță

În afară de îndeplinirea criteriilor, autoritatea publică locală trebuie să demonstreze excelență în unul din cele patru secțiuni ale competiției, prin corespunderea bunei practici cu criteriile stabilite și să fie motivată de a transmite experiența de realizare a bunei practici altor autorități publice locale.

Procedura de selectare a celei mai bune practici locale

Ținând cont de criteriile prezentate în acest prospect, Grupul Coordonator al Programului Bunelor Practici va pregăti o listă scurtă cu cele mai bune aplicații, urmând ca pentru decizia finală să efectueze vizite de evaluare în teren. Vizitele se vor desfășura în perioada **iulie – august 2017** și vor necesita prezența a cel puțin două persoane implicate în implementarea bunelor practici pentru discuțiile cu experții evaluatori.

După ce vor fi vizitate, aceste autorități publice locale vor fi invitate să prezinte bunele lor practici în cadrul unei prezentări publice, planificată pentru **octombrie 2017**. În urma acestor prezentări și a vizitelor anterioare, membrii Grupului Coordonator vor selecta autoritățile publice locale cărora le va fi acordat Statutul „**Autoritatea cu Cea mai Bună Practică**” în domeniul în care a fost implementată practica. Celelalte autorități locale li se vor acorda certificate de apreciere a experiențelor lor de succes.

Toate autoritățile publice locale participante la concurs vor fi anunțate cu privire la rezultatul competiției până la **31 august 2017** și vor fi invitate să participe la Ceremonia Națională de Premiere.

Modalitatea de aplicare

Autoritățile publice locale din Republica Moldova sunt invitate să depună formularul de participare la **competiția celor mai bune practici** pentru domeniile expuse în prezentul prospect, în care consideră că au performanțe și care se potrivesc criteriilor programului.

Pentru a participa la concurs, **practica locală trebuie să fie implementată în perioada 1 iunie 2015 – 31 decembrie 2016**.

Practicile înaintate de către autoritățile publice locale la edițiile precedente ale Programului Bunelor Practici NU sunt eligibile pentru a participa la ediția curentă a programului.

Numărul de practici sau domenii cu care o autoritate publică locală poate participa la competiție nu este limitat, dar pentru fiecare practică trebuie completate și expediate formulare de participare separate.

Perioada de înscriere în competiție este 29 mai – 31 iunie 2017, înscrierea efectuându-se on-line prin completarea formularului disponibil pe website-ul <http://viitorul.org>, secțiunea **APLICĂ LA BUNELE PRACTICI**. Formularul de participare poate fi transmis prin poștă, fax sau e-mail pe adresa IDIS „Viitorul” nu mai târziu de **31 iunie 2017**.

De ce trebuie să aplicați la programul bunelor practici?

Autoritățile publice locale participante la concurs vor beneficia de următoarele avantaje:

- recunoașterea realizărilor locale la nivel național;
- posibilitatea de a obține reacții și recomandări referitoare la realizările înregistrate;
- premierea succeselor prin recunoaștere și oferirea de statut oficial;
- schimb de experiență cu alte autorități publice locale din Republica Moldova și de peste hotarele ei.

„Noi, primarii, merităm să fim apreciați pentru munca pe care o depunem în folosul cetățenilor și a comunității. Sper foarte mult ca autoritățile locale din Moldova să fie incluse în lista proiectelor europene care vor face țara noastră mai prosperă”.

Nina Costiuc,
primarul satului Budești

Toate autoritățile publice locale care vor participa la program vor primi certificate de participare, iar exemplele lor de practici vor fi făcute publice în *Antologia bunelor practici ale autorităților publice locale, ediția 2017* și în documentarul *„Împreună pentru performanțe în guvernarea locală”*.

În rezultatul programului vor fi identificate cele mai reușite modele de bune practici care merită a fi cunoscute la nivel național și internațional. Prin urmare, premierea autorităților publice locale cu cele mai bune practici are drept scop, în primul rând, să recunoască și să susțină munca lor și să contribuie la împărtășirea informației despre bunele lor practici cu celelalte autorități locale, cetățeni și factori interesați.

Ceremonia națională de premiere

Autoritățile publice locale cu statutul celei mai bune practici vor fi premiate în cadrul Ceremoniei Naționale de Premiere. Evenimentul reprezintă o oportunitate pentru toate autoritățile publice locale de a comunica publicului larg realizările lor de succes și de a asigura durabilitatea acestor inițiative prin schimbul de cunoștințe, abilități și experiențe. Ceremonia Națională de Premiere va avea loc **la finele anului 2017**.

„IDIS «Viitorul» a făcut și va face tot posibilul ca acele idei frumoase, generate și șlefuite cu multă grijă de primari inovatori, să fie cunoscute și implementate cu succes la nivel local. În felul acesta, putem ajuta comunitățile noastre să progreseze”.

Igor Munteanu
Director executiv IDIS „Viitorul”

Diseminarea bunelor practici

Autoritățile publice locale nominalizate în urma evaluării vor planifica și realiza activități de diseminare. Ele pot alege una sau mai multe din exemplele de mai jos pentru a realiza diseminarea. După primirea înștiințării aplicațiilor aflate pe lista scurtă, autoritățile locale vor fi rugate să pregătească un planul de diseminare. Planul trebuie să prevadă organizarea a cel puțin unei zile a ușilor deschise pentru prezentarea în cadrul instituției a bunelor practici. Tipurile de activități de diseminare și descrierea acestora sunt prezentate mai jos:

„Ziua ușilor deschise”

Activitățile de învățare cuprinse în planul de diseminare al bunelor practici pot începe cu o zi inițială a ușilor deschise, pentru a facilita modalități rapide de a împărtăși bune practici cu actorii care sunt interesați în mod direct de acestea. O astfel de zi deschisă aduce și oportunitatea anunțării planurilor viitoare de diseminare și șansa de a primi feedback referitor la acestea din partea actorilor interesați.

Ziua ușilor deschise este o bună oportunitate de networking și de inițiere de noi legături cu actori interesați de acest domeniu, legături care se pot concretiza ulterior în proiecte și colaborări.

Vizite de studiu, în contextul cărora specialiștii din cadrul autorității locale pot lua contact în mod direct cu problemele cu care alte autorități se confruntă pentru a discuta cum poate propria experiență să ajute la rezolvarea acestora și la ajustarea unor soluții pentru aceștia. Acest schimb de experiență facilitează și formarea unor relații strânse de colaborare între reprezentanții autorităților locale, care pot fi extinse și pentru alte acțiuni profesionale și de învățare.

Ateliere de lucru

Acestea reprezintă o modalitate interactivă de a disemina istoriile de succes. Facilitatorii și participanții pot interacționa și discuta în mod deschis. Atelierele sunt concepute pentru a permite anumitor probleme, tehnici și mesaje cheie de a fi prezentate și imediat discutate. În cadrul acestora grupurile participanților sunt semnificativ mai reduse ca număr decât în cazul zilelor deschise, fiind de 8-12 participanți și având o durată de la câteva ore, la o zi întreagă, în funcție de complexitatea subiectului.

Specificul acestor activități va depinde și de interesul din partea altor autorități publice locale de a primi informații și instruire în domeniile la care se referă bunele practici, dar și de capacitățile autorităților publice locale care dețin statutul celei mai bune practici. Pentru a beneficia de susținere și cunoștințe în diseminarea bunelor practici, autoritățile locale premiate cu statutul celei mai bune practici vor fi invitate să participe la un program de instruire care îi va ajuta să înțeleagă modalitatea cu care au atins nivelul celei mai bune practici locale; să acționeze în calitate de instructori și să pregătească activitățile de instruire și de informare.

Antologia practicilor de succes

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova (ediția 2016)

În ediție:

- *Integritate, buna guvernare și transparența procesului decizional la nivel local*
- *Dezvoltarea economică locală și modele de cooperare intercomunitară*
- *Soluții durabile pentru comunități eficiente energetic*
- *Managementul performant al serviciilor publice locale*

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova (ediția 2015)

În ediție:

- *Buna guvernare în contextul integrării europene*
- *Dezvoltarea economică locală și cooperare intercomunitară*
- *Eficiența energetică la nivel local: modele de succes și perspective de dezvoltare*
- *Servicii publice de calitate – prioritate pentru orice localitate*

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova (ediția 2014)

În ediție:

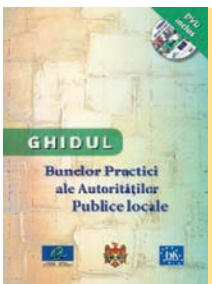
- *Buna guvernare*
- *Dezvoltarea economică locală*
- *Eficiența energetică*
- *Servicii publice locale*

O antologie a bunelor practici ale autorităților publice locale din Republica Moldova (2013)

În ediție:

- *Buna Guvernare: participarea cetățenească și parteneriate comunitare de succes*
- *Dezvoltarea socio – economică locală: performanțe și realizări*
- *Modele de succes privind eficientizarea energiei în comunitate*
- *Managementul performant al serviciilor publice locale*

Ghidul Bunelor Practici ale Autorităților Publice Locale (2009)

În ediție:

- *Dezvoltarea infrastructurii locale*
- *Mediu și amenajarea teritoriului*
- *Buna guvernare*
- *Organizarea și prestarea serviciilor sociale*
- *Cultură și valori*
- *Modernizarea managementul public local*

Cuprins

Ce este Programul Bunelor Practici?	2
Ce urmărește Programul Bunelor Practici?	4
Care este echipa programului?	5
Secțiunile de aplicare	6
Transparența guvernării locale – premisă pentru creșterea încrederii cetățenilor în administrație	6
Dezvoltare locală prin implicare comunitară	10
Moștenirea cultural-istorică, resursă pentru revitalizarea comunității	15
Servicii publice de calitate în sprijinul cetățenilor	18
Criteriile de selectare a celei mai bune practici locale	22
Procedura de selectare a celei mai bune practici locale	23
Modalitatea de aplicare	23
De ce trebuie să aplicați la <i>Programul Bunelor Practici</i> ?	24
Ceremonia națională de premiere	24
Diseminarea bunelor practici	25
Antologia practicilor de succes	26

**Pentru a participa la Programul Bunelor Practici
din Republica Moldova
vă rugăm să expediați formularul de participare
completat pe adresa:**

Adresa poștală:
Chișinău, MD-2005
Str. Iacob Hâncu 10/1
IDIS „Viitorul”
Tel: (+373 22) 22 18 44
Fax: (+373 22) 24 57 14

Formularul de Participare
poate fi descărcat pe
www.viitorul.org
și transmis completat
pe adresa: ana.veverita@viitorul.org
cu mențiunea „**Programul Bunelor Practici**”

Urmărește-ne pe

facebook

**Alătură-te comunității Programului Bunelor Practici
pe Facebook:** *Programul Bunelor Practici ale Autorităților
Publice Locale din Moldova*

DESCOPERIȚI cele mai BUNE PRACTICI pe pagina oficială IDIS „Viitorul”
(Secțiunea Expertiză IDIS, Bunele practici): <http://viitorul.org/ro/content/bunele-practici>.

Documentarul „*Împreună pentru performanțe în guvernarea locală*” poate fi accesat în
română și engleză pe pagina Consiliului Europei:
http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/Centre_Expertise/Programmes/moldova_en.asp

★ ★ ★ ★ ★
★ Knowledge
★ creating
★ development ★
★ ★ ★ ★ ★